

CZU73.036(478)''19''(092)

ALEXANDRU PLĂMĂDEALĂ – SCULPTORUL ESENȚELOR

ALEXANDRU PLĂMĂDEALĂ – THE SCULPTOR OF BESSARABIAN ESSENCES

Angela HĂBĂȘESCU

Abstract: *In the article is described the exhibition dedicated to Alexandru Plămădeală, the great Bessarabian sculptor. The exhibition was organized on the occasion of the 130th anniversary of the birth of Alexandru Plămădeală in the reading room no. 3 Psycho-pedagogical, natural, real science. Arts of the Scientific Library USARB*

Keywords: *exhibition, Scientific Library USARB, reading room no. 3 Psycho-pedagogical, natural, real science. Arts, Bessarabian sculptors, Alexandru Plămădeală*

„Privită de pe acest mal al timpului, viața creatorului Alexandru Plămădeală poate fi asemuită cu o piesă de teatru, în care sublimul se împletește cu tragicul. Am ajuns să ne mândrim cu nonumentele de piatră cioplite de mâna lui, monumente care ar face onoare oricărei națiuni.”

Iurie Colesnic

Pământul nostru strămășesc a dat naștere mai multor figuri de valoare din domeniul științei și al culturii, care au avut de spus un cuvânt greu în progresul universal, scriind cele mai frumoase pagini în diverse domenii de activitate. Puțini sunt artiștii plastici de la început de secol, activitatea cărora să fi avut o rezonanță atât de adâncă în viața noastră cultural-artistică, cum este cea a sculptorului Alexandru Plămădeală.

În luna octombrie a anului 2018, către aniversarea a 130 de ani de la nașterea lui, în Biblioteca Științifică USARB au fost vernisate expoziții tradiționale și online, consacrate „maestrului basarabean de mari și personale resurse în domeniul sculpturii”.

Alexandru Plămădeală s-a născut la 9 octombrie 1888 în satul Buiucani din preajma Chișinăului, în familia preotului Mihai și al soției acestuia – Ecaterina, fiind al 17-lea din cei 18 copii ai acestora. Din fragedă copilărie a manifestat talentul de a modela și desena diferite chipuri.

În anii 1904-1908 urmează cursurile Seminarului Teologic din Chișinău, perioadă în care stabilește o trainică prietenie cu poetul Alexei Mateevici. Concomitent cu studiile la seminar, frecventează și cursuri de artă la Școala de Desen, condusă de pictorul Vladimir Ocușco. Mai târziu studiază arta plastică la Școala de Desen din Chișinău apoi, la Școala Imperială Superioară de Pictură, Sculptură și Arhitectură din Moscova, în atelierul sculptorului Serghei Volnuhin (1912-1916), absolvind-o cu distincție. După primirea diplomei pleacă la Petrograd (astăzi Petersburg) în căutarea de lucru. Se angajează în calitate de gravor de medalii la Monetărie. După 1918 se întoarce la Chișinău, unde este numit

în funcția de director al Școlii de Desen (1919), transformată ulterior în Școală de Arte Plastice. În prezent aici se află Colegiul Republican de Arte Plastice ce poartă numele marelui artist.

În anul 1920 inițiază fondarea Cercului Artistic din Basarabia (Societatea de Belle-Arte), fiind ales ca președinte. În perioada anilor 1925-1940 a organizat, la Chișinău, 11 Saloane de pictură, sculptură, desen, gravură și arte decorative. Din anul 1920 a participat la expozițiile colective de artă plastică regionale sau naționale, prilej cu care i s-au acordat mai multe premii.

Director al Școlii de arte, președintele Societății de Arte Frumoase, Al. Plămădeală a avut posibilitatea să realizeze, către sfârșitul vieții, încă o inițiativă. În 1939 este fondată Pinacoteca din Chișinău, alcătuită din 161 de operele-donații ale pictorilor basarabeni, printre care se aflau și trei sculpturi semnate de Al. Plămădeală.

Astfel a fost constituită temelia viitorului Muzeu Național. Un muzeu este o carte de vizită a unui popor. Marele istoric român Nicolae Iorga scria în anul 1939: „Muzeul nu este un lucru de lux, ci o necesitate. Acolo se formează gustul. Dar există oare mijloc mai potrivit decât să avem contact cu ceea ce a fost frumos în trecut, prin fotografii și obiecte însuși dintr-un muzeu istoric.”

„În galeria meștrilor basarabeni ai artelor plastice, sculptorul Al. Plămădeală ocupă un loc deosebit de important, atât prin bogăția creației sale, cât și prin rolul ce l-a avut ca director și profesor al Școlii de Arte Frumoase din Chișinău.

Ca sculptor el a creat opere de înaltă valoare artistică, ca pedagog a educat o generație întreagă de artiști plastici basarabeni...”, scrie A. Cîndea în lucrarea „Alexandru Plămădeală. Schiță biografică” (Ch., Cartea Moldovenească, 1959) - un omagiu adus artistului plastic și pedagogului la aniversarea a 70 de ani de la naștere. Autorul rememorează și evidențiază principalele etape din viața eminentului sculptor basarabean.

Un alt studiu ce se referă la creația artistului, care, după părerea autoarelor, nu este încă pe deplin valorificat de critica noastră de specialitate, este lucrarea „Alexandru Plămădeală : sculptor” (Ch., Literatura artistică, 1981). Sofia Bobernaga și soția artistului Olga Plămădeală fac referință la biografia, studiile și creația maestrului, menționând următoarele: „În

creația sculptorului funcționează cele mai bune tradiții ale plasticii asimilate atât în timpul studiilor la Școala de pictură, sculptură și arhitectură din Moscova, din vizitele fructuoase în atelierele lui Serghei Conioncov, Ana Golubchina, Alexandr Matveev, cât și în timpul călătoriei sale prin Italia și Franța, unde a studiat capodoperele lui

Donatello, Michelangelo, Roden, Burdel, Despio și Maiol.” Textul lucrării este propus în limbile română și rusă.

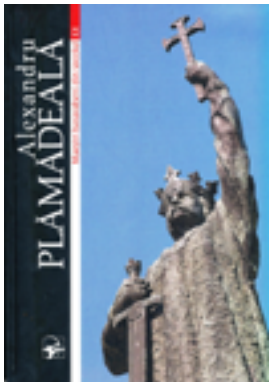
Sărbători pentru suflet

Cartea „A patra dimensiune” (Ch., Hiperion, 1991), semnată de Lucia Purice și Vlad Zbîrciog, abordează, în linii principale, operele unor plasticieni care și-au afirmat, în parametri bine conturați, un făgaș personal în mediul artistic român. Este urmărită în detaliu evoluția fiecăruia dintre ei. În capitolul „Restituiri unei semnături de lumină”, consacrat vieții și creației sculptorului Al. Plămădeală, citim: „Ajunsă până în vremurile noastre regretabil de infimă – multe dintre lucrări au fost deteriorate de cutremurul din 1940, în timpul războiului – însă o semnificație deosebită pentru evoluția genului, creația acestui artist constituie o pagină de seamă în istoria culturii basarabene. Maniera realistă, promovată în

tot ce a creat, i-au impus sculptorului o tenacitate ce l-a condus, în consecință, la o neîntreruptă aprofundare a măiestriei profesionale, la o continuă perseverare asupra tehnologiei și modalităților de executare.”

Istoricul în domeniul artei plastice Tudor Stăvilă în opera sa „Arta plastică modernă din Basarabia, 1887 – 1940” (Ch., Știința, 2000) cercetează problemele apariției și constituirii artei moderne în spațiul dintre Nistru și Prut. Analiza se face în contextul proceselor analogice ce au avut loc în România, Rusia, Ucraina și Europa de Vest, fapt ce permite identificarea aspectelor comune și a celor specifice culturii plastice basarabene din perioada anilor 1887-1940. Al. Plămădeală este considerat „liderul oficial al tuturor manifestărilor artistice din Basarabia”.

Monografia-album „Alexandru Plămădeală” este parte din Colecția *Maeștrii Basarabeni din Secolul XX* (Ch., Editura ARC, 2004), care urmărește istoria generală a artei basarabene și abordează cu o mare strictețe și profesionalism creația artiștilor plastici, optând pentru cei mai de vază maeștri ai artei din secolul XX. Lucrarea este însoțită de un bogat material ilustrativ, într-o redactare și o prezentare grafică modernă de excepție.

O succintă informație referitoare la viața și specificul activității sculptorului Al. Plămădeală este inclusă în sinteza enciclopedico-biografică „Personalități de viață moldavă, 125 destine” (Ch., 2017), semnată de Gheorghe Baci, dr., prof. univ. În volum au fost incluse secvențe din viața celor mai valoroase celebrități de viață daco-romană, de la care au fost moștenite impresionante realizări științifico-educative ce au impulsivat dezvoltarea societății naționale din ultimele secole.

În creația sa Al. Plămădeală a practicat toate genurile sculpturii: portretul, nudul, sculptura monumentală, bustul funerar, compoziția de gen, plastica mică. În domeniul plasticii de forme mici a realizat o serie de portrete ale oamenilor de creație și ale unor celebri intelectuali români, inclusiv basarabeni: portretele cântăreței Lidia Lipcovschi,

portretul lui Bogdan Petriceicu-Hasdeu, portretul Valentinei Tufescu, portretul soției,

autoportretul cu soția – Olga Plămădeală, portretul pictorului I. Teodorescu-Sion, portretul poetului Ion Minulescu etc. Tot lui îi aparține și bustul funerar al poetului Alexei Mateevici de la Cimitirul Ortodox Central din Chișinău (1934).

Autoportretul lui Al. Plămădeală cu soția Olga Plămădeală, realizat în bronz, 1934.

Bustul lui Ion Minulescu, realizat în bronz, 1934.

Bustul lui I. Teodorescu-Sion, realizat în bronz, 1934.

Portretul lui Al. Plămădeală cu soția Olga Plămădeală, realizat în ulei, 1934.

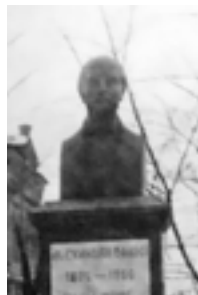
Al. Plămădeală a fost inițiatorul lansării în Chișinău al unui muzeu în aer liber, ansamblul sculptural *Aleea clasicilor literaturii române*, amplasat în grădina publică a capitalei. Mai mult, artistul avea elaborate câteva busturi care urmau să inaugureze viitoarea alee: cel al enciclopedistului B. P. Hasdeu, al poetului preot Alexee Mateevici, prietenul din tinerețe al lui Al. Plămădeală și bustul fabulistului Alexandru Donici. Capodopera lui Alexandru Plămădeală o constituie Monumentul lui Ștefan cel Mare din Grădina Publică cu același nume din Chișinău (1927).

Bustul lui B. P. Hasdeu, realizat în bronz, 1934.

Bustul lui Alexee Mateevici, realizat în bronz, 1934.

Bustul lui Alexandru Donici, realizat în bronz, 1934.

Monumentul lui Ștefan cel Mare, realizat în bronz, 1927.

S-a stins din viață la 15 iunie 1940, la vârsta de 51 de ani. La mormântul său din Cimitirul Ortodox Central de pe strada Armenească din Chișinău a fost instalat monumentul funerar cu un relief în bronz executat de fosta sa elevă Claudia Cobizeva. După evenimentele din 1940 colecția Pinacotecii din Chișinău a dispărut, o parte din lucrările sculptorului au fost distruse sau deteriorate și doar foarte puține lucrări au fost păstrate, grație eforturilor soției sale Olga Plămădeală. Astfel, Al. Plămădeală, recunoscut ca cel mai important plastician basarabean al secolului trecut, a ajuns să fie considerat și ca sculptorul cu cele mai multe lucrări dispăruțe.

A fost primul sculptor moldovean, opera căruia ne dezvăluie viziunea unui mare artist, ale cărui rădăcini își trag seva din arhitectura noastră medievală, din icoanele, frescele și picturile vechi istorice, din arta autohtonă, din tradițiile neamului, din trecutul glorios al poporului nostru român. El va rămâne în istoria culturii plaiului nostru ca un mare artist, autorul celui mai de seamă monument din Republica Moldova – Monumentul lui Ștefan cel Mare, un simbol „în întreaga arie dacică a neamului românesc”. Numele lui va fi încă mult timp unul de rezonanță pentru cultura noastră, generațiile viitoare de artiști plastici având misiunea să păstreze cu sfințenie moștenirea artistică pe care a lăsat-o marele sculptor.

„[...] Alexandru Plămădeală n-a fost doar un sculptor profesionist, ci și un artist plastic ce profesa genul picturii, miniaturii, graficii, un organizator și animator al vieții artistice, un eminent pedagog, organizatorul primului muzeu de arte plastice la noi, posesorul unei colecții de artă decorativă, pictură, sculptură, precum și al unei colecții de artizanat din Basarabia. Dar mai întâi de toate a fost un gânditor, un deschizător de drumuri, fiind mereu absorbit de idealul unei sculpturi naționale”.

Tudor Braga

Referințe bibliografice:

1. BRAGA, Tudor. *Alexandru Plămădeală*. Ch. : Editura ARC, 2004. 96 p. ISBN 978-9975-61-162-6.
2. *Calendarul bibliotecarului 1998*. Ch., 1997, pp. 158-161.
3. COLESNIC, Iurie. *Basarabia necunoscută*. Ch. : Universitas, 1993, pp. 262-272. ISBN 5-362-00871-4.
4. SĂRĂNUȚĂ, Silvia. Alexandru Plămădeală – personalitate marcantă a neamului românesc. In: *Literatura și arta*. 2004, 26 august (Nr. 34), p. 6